

Kuş Adlarının Kişi Adı Olarak Kullanımı: Türkçe Verintiler Sözlüğü Temelli Bir Değerlendirme

Usage of Bird Names as Personal Names: An Evaluation Based on the Dictionary of Turkish Vernits

Nagehan TOPÇU ¹

ÖZ

Tarih boyunca insanlar, çevrelerindeki varlıkları, nesneleri, kavramları hep adlandırma ihtiyacı duymuşlardır. Zamanla bu adlandırma süreci, toplumun bağlı bulunduğu kültür, gelenek ve görenekler doğrultusunda şekil almaya başlamıştır. Bu süreçle birlikte sözcüklerdeki çeşitlilik artmış, farklı tür adları meydana gelmiştir. Bu tür adlarından kuş adlarını temel alan çalışmanın amacı, Türkçe Verintiler Sözlüğü'ndeki kuş adlarını tespit etmek ve bu adların Türkiye'de kişi adı olarak kullanılıp kullanılmadığını ortaya koymaktır. Verinti kelimesi kısaca bir dilden başka dillere verilen sözcükler olarak tanımlanabilir. Bu nedenle araştırmada Türkçe Verintiler Sözlüğü esas alınmıştır. Kişi adı olarak karşılıklarının tespitini yapmak için Türkiye'nin gerçek veri tabanına dayalı tek kişi adları sözlüğü olma özelliği taşıyan Türkiye Kişi Adları Sözlüğü kullanılmıştır. Kuş adlarına sadakat, özgürlük, güç, cesaret vb. sembolik anlamlar yükleyen insanların bu anlamları kişi isimlerine de yansıttıkları görülmektedir. Nitekim çalışmada tespit edilen *şahin*, *kartal*, *kumru*, *doğan* gibi birçok kuş adının kişi adı olarak kullanımlarına dair örnekler bulunmaktadır. Çalışmada tespit edilen adlar; *erkek adı olarak kullanılan kuş adları*, *kadın adı olarak kullanılan kuş adları*, *kadın ve erkek adı olarak kullanılan kuş adları* ile *kişi adı olarak kullanımı bulunmayan kuş adları* başlıkları altında tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda 100 adet kuş adı tespit edilmiş olup kişi adı olarak kullanılan 42 kuş adı belirlenmiştir. Erkek adı olarak 7, kadın adı olarak 6, hem erkek hem kadın adı olarak 29 kuş adının kişi adı olarak kullanımı bulunmaktadır. Kuş adı olup herhangi bir kişi adı olarak kullanımı bulunmayan 58 kuş adı mevcuttur. Ayrıca elde edilen sayısal veriler grafiklerle de gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: antroponim, kişi adları, kuş adları, onomastik, sözlük, Türkçe verinti.

ABSTRACT

Throughout history, people have always felt the need to name the beings, objects and concepts around them. Over time, this naming process began to take shape in line with the culture, traditions and customs to which the society adhered. With this process, the diversity of words increased and different species names emerged. The aim of this study, which takes bird names as a basis among these species names, is to identify the bird names in the Turkish Vernits Dictionary and to reveal whether these names are used as personal names in Turkey. The Word "verinti" can be briefly defined as words given from

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author: Nagehan TOPÇU (Doktorant), Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı ABD, Ardahan, Türkiye.

E-posta: nagehantopcu57@gmail.com

ORCID: [0000-0002-4626-3880](https://orcid.org/0000-0002-4626-3880)

Başvuru/Submitted: 1 Mayıs 2025

Kabul/Accepted: 24 Haziran 2025

Atıf/Citation: Topçu, N. (2025). Kuş Adlarının Kişi Adı Olarak Kullanımı: Türkçe Verintiler Sözlüğü Temelli Bir Değerlendirme. BELGÜ Dil ve Edebiyat Dergisi, 2, 35-53.

one language to another. For this reason, the Turkish Vernitler Dictionary was taken as basis in the research. In order to determine the equivalents of personal names, the Turkish Personal Names Dictionary, which is the only personal names dictionary based on Turkey's real database, was used. It is seen that people who attribute symbolic meanings such as loyalty, freedom, power, courage, etc. to bird names also reflect these meanings in their personal names. As a matter of fact, there are examples of the use of many bird names such as *hawk*, *eagle*, *döve* and *falcon* as personal names. The names identified in the study are presented in tables under the titles of bird names used as *male names*, *bird names used as female names*, *bird names used as female names*, *bird names used as female and male names*, and *bird names not used as personal names*. As a result of the research, 100 bird names were identified and 42 bird names used as personal names were determined. There are 7 bird names used as male names, 6 as female names, and 29 as both male and female names. There are 58 bird names that are not used as any personal names. In addition, the numerical data obtained are also displayed graphically.

Keywords: anthroponym, people names, bird names, onomastics, dictionary, Turkish vernit.

Giriş

Dil, geçmişten günümüze dek insanların birbirleri ile iletişim kurmak amacıyla kullandıkları temel bir vasıta ve bu vasıta aracılığıyla kültürel miraslar kuşaktan kuşağa aktarılırken diğer toplumlar ile etkileşim kurulur. “Dil, insana, ait olduğu gerçek dünyadan ayrı ve onun kanunlarına bağlı olmayan yapay bir dünya kurma ve tabiata tarihi katma imkânı veren, toplumsal uzlaşıya dayalı bir saymacalar sistemi ve ses-anlam ilişkisi bütünüyle nedensiz olan, seslerden örülü ortak öğretilmeler toplamıdır” (Karaağaç, 2013, s. 274). Dilbilim ise dilin tüm genel ve özel niteliklerini, bir dile özgü özellikleri, olayları araştıran ve bu araştırma konularını birçok bilim dalıyla ilişkilendiren bir bilim olarak anlaşılabilir (Aksan, 2015, s. 24). Dilbilimin alt dalları ise *sesbilim*, *dizim bilgisi*, *anlambilim*, *sözcükbilim*, *adbilim*, *lehçebilim* olarak sıralanabilir. İşte dilbilimin alt dallarından olan ad bilimi (onomastik) insanın çevresinde gördüğü her türlü nesne, kavram ve varlıkların adını konu edinir. Ad biliminin (onomastik) alt dallarından biri olan antroponim ise bireysel ve toplumsal bakımdan önemli olan kişi adlarıyla ilgilenir. Kişi adları, bir toplumun tarihini, kültürünü, dinî inançlarını, örf ve adetlerini vb. yansıması bakımından değerlidir. “Bu bilim dalını; dil bilimciler, sosyologlar, halk bilimciler, hukukçular vd. kendi alanlarıyla ilgili yönlerini ele alarak inceler ve sonuçlandırır” (Şenel, 2021, s. 17).

Türkiye’de ad bilimi çalışmalarında akademik olarak farklı tasnif çalışmaları göze çarpmaktadır. Aksan ad biliminin tasnifini; toponymie (yer adları bilimi), hydronymie (akarsu adları bilimi), oronymie (dağ adları bilimi), anthroponymie (kişi adları bilimi) olarak yaparken Sakaoğlu anthroponymy (kişi adları ile uğraşan dal), toponymie (yer adları ile uğraşan dal), h/oronymie (dağ adları ile uğraşan dal), hydronymie (göl, nehir, ırmak vb. su adları ile uğraşan dal) olarak yapmıştır (Sakaoğlu, 2001, s. 11). Ancak bu tasnifler bağlamında yapılan çalışmalara İbrahim Şahin tarafından eleştiri getirilmiştir. Şahin (Şahin, 2016, s. 6) Aksan ile Sakaoğlu’nun tasniflerinde yer alan dağ ve su adlarının ad biliminin değil, yer adlarının bir kolu olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Fakat yapılan bu tasnifler, ufak ifade farklarının bulunduğu benzer başlıkları barındırmaktadır. Özel ve genel adları tam manasıyla birbirinden ayırmanın gücü göz önüne alındığında ad bilimini alt dallara ayırırken sınıflandırmalarda benzerlik olması normal karşılanabilir.

Bir toplumun kültürel değerleri, inançları, yaşam biçimleri, örf ve adetleri adlarına ve ad verme geleneklerine de yansımaktadır. Bu sebeple bir milletin ad ve ad verme gelenekleri dikkat çekici ve incelenmeye değerdir. Ad, “Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam” (TS, 2019, s. 23) olarak tanımlanmaktadır. Kişi adları da tarih, dilbilim, kültür vb. açısından önemlidir ve kişilere verilen adlar, o toplumun kültürünün birer yansımalarıdır.

Türklerde de belli başlı ad verme gelenekleri vardır. Yeni doğan çocuğa toplum tarafından sevilen, saygı duyulan kişilerin adlarının verilmesi, çocuğun ad alması için bir kahramanlık/yiğitlik yapmasının gerekmesi ve kutsal kabul edilen totemik unsurların ad olarak verilmesi, bu geleneklere örnek gösterilebilir. Bazı hayvanlara Türk toplumlarında saygı duyulması ve bu hayvanların kutsal kabul edilmesi de kişi adı olarak verilmesinde etkili olmuştur. Bu hayvanlardan kuşlar, Türk toplumunda sadece birer hayvan değil; haberci, yol gösterici ve avcı olarak da kullanılmışlardır. “Özellikle yırtıcı kuşlar Oğuz Türk boylarının ongunu olmuştur” (Mor, 2016, s. 75). Örneğin, *Yazır* boyunun kendilerine has ongunu *torumtay* kuşudur. *Torumtay* hem kuş adı hem de kişi adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi adı olarak kuş adlarının verilmesinde kuşların beğeni uyandıran dikkat çekici fiziksel özellikleri, güzel sesleri ve ötüşleri ile yüklenen sembolik anlamlar gibi pek çok etmen etkin rol oynamaktadır. Misal,

“Şahin” genel olarak gücü ve hızı, “Turna” aşk ve sadakati, “Bülbül” bilhassa halk edebiyatında aşkı simgeler. Yine kalıp sözler olan deyimlerde geçen “kartal gibi”, “şahin bakışlı”, “kumru gibi” ifadeleri, bu adları taşıyan kişilere yüklenen olumlu anlamların dildeki yansımalarıdır. Bu bağlamda, kişi adı olarak kuş adları seçilirken kuşların yalnızca fiziksel özellikleri, hızlı oluşları ve benzeri nitelikleri değil anlamsal sembolleri de dikkate alınmıştır.

Araştırmada, Türkçeden başka dillere geçen ve ilişki kurduğu diğer dillerde yer edinen sözlük birimlerinin bulunduğu Türkçe Verintiler Sözlüğü’nü kullanmaktaki amaç, Türkçe’nin zengin dil yapısına vurgu yapmaktır. Türkiye Kişi Adları Sözlüğü ise Türkiye’de kullanılan kişi adlarının gerçek nüfus verilerini barındırıyor olmasından ötürü çalışmanın amacına hizmet edeceği düşüncesiyle esas alınmıştır. Hayvan adları ve kuş adları hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak *Derleme Sözlüğü*, *Türkçe Sözlük*, *Dîvânü Lugâti’t-Türk* gibi değerli sözlük birimlerini içeren eserlerin taranarak farklı tasnif yoluna gidildiği gözlemlenmiştir. Bu çalışmalarda genellikle kuşlar, fiziksel özelliklerine, renklerine, ötüşlerine, yırtıcılık durumlarına, avlanma biçimlerine vb. göre ele alınmıştır. Aynı zamanda hayvan ve kuş adları bağlamındaki çalışmalarda kelimeler yapısı bakımından incelemeye tabi tutulmuşlardır. Mutlu (2013), yapmış olduğu “*Derleme Sözlüğünde Kuş Adları*” başlıklı yüksek lisans tezinde tespit ettiği kuş isimlerini yapısı bakımından incelemiştir. Bu kısımda incelenmiş olan çalışmalardan tümüne yer vermek yerine çalışmalar arasındaki tasnif ve inceleme farkını belirtmek uygun görülmüştür. Yapılan taramalar sonucunda verinti sözcükler üzerinden kuş adları ve kişi adları bağlamında bir çalışmanın olmadığı göze çarpmaktadır. Buradan hareketle, verinti sözcüklerden kuş adlarının kişi adı olarak Türkiye’de ne yoğunlukta kullanıldığı, kültürel olarak ad verme ile ne tür ilişkisinin olabileceği, adların cinsiyet rolleri ve eğilimleri irdelenmiştir.

Yöntem

Nitel bir unsur taşıyan çalışmada *doküman analizi* yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir. (Sak vd., 2021, s. 228). Bu tanımlamadan yola çıkarak araştırmada doküman analizi yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Doküman analizinde var olan yazılı, basılı ve görsel malzemeler incelenerek gerekli veriler elde edilmektedir. Yazılı kaynaklar kitaplar, dergiler, fermanlar, anılar, makaleler, layihalar, romanlar, öyküler, şiirler, yazıtlar vb. olabilir (Arslan, 2018, s. 136). Çalışmada öncelikle temel kaynak olarak belirlenen Türkçe Verintiler Sözlüğü’ndeki açıklama kısmı, bir kuş türünü veya kuşların genel tanımını ifade eden madde başları taranarak incelenmek üzere kaydedilmiştir. Ardından belirlenen kuş adlarının kişi adı olarak mevcut varlığının bulunup bulunmadığı Türkiye Kişi Adları Sözlüğü esas alınarak tespit edilmiştir. Elde edilen veriler doküman analizi yöntemine göre çeşitli yazılı, basılı kaynaklar ışığında incelenerek sunulmuştur.

Tablo 1.

Erkek Adı Olarak Kullanılan Kuş Adları

Kuş adı	Anlam/Açıklama	Kişi adı	Anlam/Açıklama	İl/Nüfus
akbaba	1. Akbabagillerden, başı ve boynu çıplak olan, dağlık yerlerde yaşayan, leşle beslenen, çok yüksekten uçarak keskin gözleriyle çok uzakları görebilen, iri ve yırtıcı bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 15).	Akbaba	Yerel erkek adı: Malatya (Darend, Hekimhan) < Tr “ak (saçlı) dede?” E: Akbaba 31 2022: 46 (Nişanyan, 2024, s. 36)	Malatya 35 Sivas 3 (Sevan Nişanyan, t.y.)
ak sungur	Akdoğan (Karaağaç, 2021, s. 17)	Aksungur	Yeni Türk erkek adı < Tr ak sungur “ak doğan” = SUNGUR E: Aksungur 2 2022: 14 (Nişanyan, 2024, s. 39)	...

atmaca	1. Kartalgillerden, ava alıştırılabilen küçük bir yırtıcı kuş (Karaağaç, 2021, s. 52)	Atmaca	Yeni Türk erkek adı < Tr “bir yırtıcı kuş” E: Atmaca 37 2022: 76 (Nişanyan, 2024, s. 79)	Adana 9 Balıkesir 4 Erzurum 6 Kayseri 4 İzmir 3 Manisa 7 Rize 12 Samsun 3 Sivas 3 Şanlıurfa 6 (Sevan Nişanyan, t.y.)
aynalı	1. Alnında beyaz bulunan at veya sığır. 2. Şah kartal, karkuş (Karaağaç, 2021, s. 59)	Aynalı	Yerel erkek adı: Selim, Göle, Şenkaya, Hınıs = AYNAL E: Aynalı 2 2022: 24 (Nişanyan, 2024, s. 88)	...
çavlı	Henüz ava alıştırılmamış doğan yavrusu (Karaağaç, 2021, s. 183) krş. çaylak	Çavlı	Erkek adı < Tr “bir yırtıcı kuş, çakır doğan” = ÇAĞRI Çağrı adının varyantıdır. Azerbaycan ve Konya Selçuklularının komutanlarından ikisinin adıdır. Mısır Memluklarında da yaygın kişi lakabıdır. E: Çavlı 1 2022: 3 (Nişanyan, 2024, s. 179)	...
kuzgun	Birçok karga türüne, özellikle kara kargaya verilen ad (Karaağaç, 2021, s. 556-557)	Kuzgun	Erkek adı < Tr E: Kuzgun 3 2022: 35 (Nişanyan, 2024, s. 462)	İstanbul 7 (Sevan Nişanyan, t.y.)
torumtay	Şahingillerden, küçük ve çok hızlı uçan bir tür yırtıcı kuş (Karaağaç, 2021, s. 856) krş. durum vb.	Toruntay	Yeni Türk erkek adı < ETr/Moğ torumtay “doğan” Dîvânu Lugâti’t-Türk’te anılan Türk adlarındandır; ancak sözcük muhtemelen Moğol kökenlidir. Amasya’da türbe ve külliyesi bulunan Emir Seyfeddin Torumtay (h. 1246-1279) Konya Selçukluları zamanında Moğolların Amasya emiri idi. E: Torumtay 8, Torumtay 3 2022: 20 (Nişanyan, 2024, s. 813)	İstanbul 3 (Sevan Nişanyan, t.y.)

Tablo 2.

Kadın Adı Olarak Kullanılan Kuş Adları

Kuş adı	Anlam/Açıklama	Kişi adı	Anlam/Açıklama	İl/Nüfus
bıldırcın	Tavukgillerden, boz renkli, benekli, yurdumuzda en çok sonbaharda eti için avlanan göçebe kuş (Karaağaç, 2021, s. 109)	Bıldırcın	Kadın adı < Tr K: Bıldırcın 2 2022: 3 (Nişanyan, 2024, s. 136)	...

çaylak	1. Yırtıcılardan, uzun kanatlı, çengel gagalı, küçük kuşları ve fare gibi zararlı hayvanları avlayan, tavuk büyüklüğünde bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 184) krş. çavlı	Çaylak	Kadın adı < Tr “1. bir kuş, bağırtlak” K: Çaylak 1 2022: 2 (Nişanyan, 2024, s. 179)	...
kanarya	İspinozgillerden, yeşilimsi veya sarı tüylü, koni biçiminde küçük gagalı, ötücü kuş (Karaağaç, 2021, s. 431)	Kanarya	Kadın adı < Lat canaria “köpekçil, köpekli” Kanarya Adalarının adı Lat Insula canaria “köpek adası” ifadesinden gelir. Ötücü bir kuş olan kanarya bu adadan ithal edilmiştir. K: Kanarya 67 2022: 61 (Nişanyan, 2024, s. 430)	Ağrı 3 Ardahan 4 Bilecik 3 Erzurum 10 Eskişehir 4 Hatay 5 İstanbul 6 Kırklareli 5 Sakarya 6 Van 5 (Sevan Nişanyan, t.y.)
kuğu	Perde ayaklılardan, yaban ve evcil türleri bulunan, çok uzun ve kıvrık boyunlu, geniş gagalı, geniş kanatlı bir su kuşu (Karaağaç, 2021, s. 539)	Kuğu	Kadın adı < Tr K: Kuğu 17 2022: 38 (Nişanyan, 2024, s. 457-458)	Afyonkarahisar 5 Ankara 3 İstanbul 5 Nevşehir 3 Yozgat 4 (Sevan Nişanyan, t.y.)
ördek	1. Perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu (Karaağaç, 2021, s. 664)	Ördek	Zaza/Kürt kadın adı: En çok Gerger < Kr/Zaz ördek/werdek “gülce” = VERDEK Kr werdek adının bölgesel varyantıdır. We > o değişimi Zaza lehçelerinde tipiktir, ancak bazı Kurmanci alanlarında da örülür. K: Ördek 630, Ördeki 15, Ördi 1 2022: 525 (Nişanyan, 2024, s. 626)	Adıyaman 136 Ağrı 59 Bingöl 53 Diyarbakır 102 Elazığ 55 Erzurum 56 Malatya 51 Şırnak 34 Tunceli 152 Van 154 (Sevan Nişanyan, t.y.)
serçe	Serçegillerden, insanlara yakın yerlerde yaşayan, kışın göçmeyen, koyu boz renkli, küçük ötücü bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 745)	Serçe	Kadın adı < Tr “bir kuş” K: Serçe 16 2022: 40 (Nişanyan, 2024, s. 711)	Ankara 3 Giresun 3 Hatay 6 Ordu 5 (Sevan Nişanyan, t.y.)

Tablo 3.

Kadın ve Erkek Adı Olarak Kullanılan Kuş Adları

Kuş adı	Anlam/Açıklama	Kişi adı	Anlam/Açıklama	Bölge/İl
---------	----------------	----------	----------------	----------

akkuş	1. Atmaca, yırtıcı bir kuş 2. Yüzen kuşlar ailesinden kaza benzeyen, uzun ayaklı, ağır hareket eden göçmen kuş, kuğu (Karaağaç, 2021, s. 17)	Akkuş	Erkek ve kadın adı < Tr Eski Türk adlarından olup 14. yy'da Kıpçak asıllı Mısır Memlukleri arasında görülür. E: Akkuş 24 K: Akkuş 16 2022: 78 (Nişanyan, 2024, s. 38)	Aksaray 3 Balıkesir 6 Mersin 3 Muş 5 Samsun 11 Tokat 5 (Sevan Nişanyan, t.y.)
badi	Ördek (Karaağaç, 2021, s. 64) krş. bat	Badi	Kadın ve erkek adı <BADİSABAHA, BADESER E: Badi 17, Badi 1 K: Badi 27, Badi 6 2022: 49 (Nişanyan, 2024, s. 98)	Erzurum 3 Kars 4 Konya 4 Sivas 4 Tokat 3 (Sevan Nişanyan, t.y.)
beşe	Atmaca (Karaağaç, 2021, s. 104) krş. bala, yaş, beçe vb.	Beşe	Erkek ve kadın adı < Fa beşe "yırtıcı bir kuş" E: Beşe 12 K: Beşe 13 2022: 23 (Nişanyan, 2024, s. 131)	Ankara 5 Balıkesir 3 Çorum 5 İstanbul 4 Kayseri 7 Kırıkkale 3 Malatya 3 Sakarya 5 Samsun 4 Trabzon 61 (Sevan Nişanyan, t.y.)
boz doğan	1. Bir doğan türü (Karaağaç, 2021, s. 129)	Bozdoğan	Yeni Türk erkek adı = DOĞAN Bir yırtıcı kuş adıdır. E: Bozdoğan 11 K: Bozdoğan 1 2022: 24 (Nişanyan, 2024, s. 146)	Adana 6 Kahramanmaraş 6 Osmaniye 7 (Sevan Nişanyan, t.y.)
borçin	Bir ördek türü (Karaağaç, 2021, s. 123) krş. burçin, bor 1, 2, 3, boz vb.	Burçin	Yeni Türk kadın ve erkek adı: En çok İstanbul, İzmir < Moğ borçin/borçigin "bozca? alageyik?" E: Burçin 2.158, Burcin 16, Burçkin 5, Burçun 3, Borçin 2, Burçinhan 2, Burçin 1, Bürçin 1 K: Burçin 13.797, Burcin 71, Bürçin 13, Birçin 10, Burçun 9, Burçin 8, Burçinay 2, Burçinnur 2, Borçin 1 2022: 22.772 (Nişanyan, 2024, s. 149)	Adana 672 Ankara 665 Balıkesir 456 Bursa 576 Gaziantep 546 Hatay 677 İstanbul 1.176 İzmir 1.090 Mersin 488 Sivas 536 (Sevan Nişanyan, t.y.)

bölböl	1. Kara Bölböl tavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş (Karaağaç, 2021, s. 145)	Bölböl	Kadın adı: En çok Ordu, Giresun < Ar/Fa bölböl بلبل “ötücü bir kuş” E: Bölböl 35 K: Bölböl 1.274, Bilbil 16, Bölbüle 4, Bölbölün 1 2022: 2.153 (Nişanyan, 2024, s. 151)	Amasya 113 Ardahan 53 Giresun 257 İğdır 73 Ordu 498 Samsun 81 Tokat 88 Trabzon 106 Van 167 Zonguldak 59 (Sevan Nişanyan, t.y.)
çagrı	Küçük şahin, doğan (Karaağaç, 2021, s. 164) bk. çavlı	Çagrı	Yeni Türk erkek adı, nadiren kadın adı: En çok İstanbul, İzmir < Tr “1. davet, 2. çakır doğan adı verilen yırtıcı kuş” Çagrı Bey b. Mikail (989- 1060), ağabeyi Tuğrul ile birlikte Selçuklu Devleti’nin kurucusudur. Eski kullanımda “yırtıcı bir kuş” anlamına gelen isim, günümüzde genellikle ‘çağırmaq’ fiilinin türevi olarak değerlendirilir. E: Çagrı 15.723, Çagrıhan 153, Çagrıbey 26, Çagrı 23, Çagrırl 23, Çagrıcan 22, Çagrı 18, Çagrı 6, Çagrıml 6, Çagrı 4, Çagrıalp 2 K: Çagrı 974, Çagrı 4, Çagrıml 3, Çagrınlr 3, Çagrı 1, Çagrıcan 1, Çagrıhan 1, Çagrı 1 2022: 41.614 (Nişanyan, 2024, s. 178)	Adana 1.799 Ankara 2.101 Çorum 988 Erzurum 1.480 İzmir 1.026 Kahramanmaraş 1.302 Konya 1.153 Osmaniye 1.036 Sivas 1.770 Yozgat 1.211 (Sevan Nişanyan, t.y.)
çakır	1. Mavi hareli, ele göz. 2. Çakır doğan (Karaağaç, 2021, s. 167) krş. çağır, çöğür, gök vb.	Çakır	Yerel kadın ve erkek adı: Ordu, Samsun, Giresun < Tr “1. alaca, özellikle alaca mavi göz rengi, 2. alaca doğan” Çakır doğan, siyah-beyaz alaca tüylü bir yırtıcı kuştur. Çakır, Çağır ve Çagrı şeklinde, eski Oğuzlardan bu yana kişi adı olarak kullanılır. Ancak örneklerin çoğunda “mavi göz” kastedilmiş olmalıdır. E: Çakır 615, Çakırhan 3, Çakırcan 2, Çakıralı 1 K: Çakır 1.970, Çakırıye 8, Çakire 4, Çakırkız 3,	Ankara 32 Bursa 26 Düzce 89 Giresun 633 İstanbul 56 Ordu 907 Sakarya 78 Samsun 627 Tokat 81 Trabzon 35 (Sevan Nişanyan, t.y.)

			Çakıra2, Çakırayşe 2, Çakıre 1 2022: 5.132 (Nişanyan, 2024, s. 178)	
doğan	Kartalgillerden, küçük kuş, fare vb. ile beslenen ve alıştıırılarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 252)	Doğan	Erkek adı: Ulusal < Tr “1. dünyaya gelen, 2. bir tür yırtıcı kuş” Togan/Toğan/Tuğan şeklinde de kullanılan ad eski dönemlerden beri en popüler Türk adlarındanır. Geçmişte “yırtıcı kuş” anlamı hakimken günümüzde doğmak eyleminin türevi olarak algılama eğilimi öne geçmiştir. E: Doğan 53.378, Doğancan 1.591, Dogan 152, Duvan 24, Duğan 22, Doğanbey 16, Dovan 14, Doğangün 12, Doğanalp 11, Doğcan 11, Doğanşah 8, Doğanhan 7, Doğansel 7, Doğankan 4, M.Doğan 4, Doğanca 3, Dugan 3, Doğangüneş 2, Doğanöz 2, Doğantan 2, Dogancan 1, Doğanberk 1, Doğancem 1, Doğançay 1, Doğanmert 1, Doğannur 1 K: Doğan 107, Doğangül 11, Doğangün 3, Doğannur 3, Doğansel 2, Doğcan 1, Dugan 1, Duğan 1, Duvan 1 2022: 95.835 (Nişanyan, 2024, s. 203-204)	Ankara 2.364 Diyarbakır 2.950 Gaziantep 3.063 Hatay 2.613 İstanbul 4.126 İzmir 2.727 Kahramanmaraş 2.773 Sivas 3.267 Şanlıurfa 2.706 Van 2.62 (Sevan Nişanyan, t.y.)
dudu	1. İştittiği sesi taklit eden, bazı sözleri ezberleyip tekrarlayan papağan cinsinden bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 262) krş. tuti	Dudu	Kadın adı: Türk dili alanı < Tr “hatun” Farsça, Türkçe, Ermenice ortak olan sözcük kadınlara hitapta bir sevgi ifadesidir. Ayrıca papağan nevinden bir kuş adıdır. E: Dudu 3 K: Dudu 49.155, Duduş 154, Duduhan 111, Dudugül 84, Duduye 57, Dudunaz 54, Dudunur 24, Dudubal 16, Duduşen 15, Düdü 14, Duducan 10, Duduhanım 8, Duduşan 8, Duduya 8, Duduana 5,	Afyonkarahisar 8.369 Antalya 5.051 Aydın 3.687 Balıkesir 3.219 Denizli 5.330 Isparta 4.908 İzmir 3.962 Kayseri 3.237 Konya 8.668 Manisa 4.836 (Sevan Nişanyan, t.y.)

			Dudukadın 4, Dudukız 1, Dudukuş 1 2022: 102.424 (Nişanyan, 2024, s. 207)	
ebabil	Çobanaldatan (Karaağaç, 2021, s. 272)	Ebabil	Erkek ve kadın adı [Kuran kaynaklı ad] < Ar ebâbil ابابيل “sürüler” Kuran’ın Fil suresinde Kâbe’yi kuşatan Habeş ordusuna sürüler halinde saldırdığı anlatılan efsanevi kuşların adıdır. E: Ebabil 18, Ababil 1, Evabil 1 K: Ebabil 4 2022: 47 (Nişanyan, 2024, s. 215)	Adana 4 Bursa 3 Şanlıurfa 3 (Sevan Nişanyan, t.y.)
ferik	1. Kümes hayvanının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç (Karaağaç, 2021, s. 298)	Ferik	Kürt erkek adı, Türk kadın adı (en çok Antep, Maraş) < Ar ferîq فريق “turfanda, taze” A) Erkek adı olarak sadece Kürtlerde görülür ve “genç horoz” olarak yorumlanır. Osmanlı ordusunda tümgeneral veya korgenerale karşılık bir rütbe adı olan ferîq فريق ayrı sözcüktür. B) Antep ve Maraş ağızlarında “genç kadın, piliç, daha genç olan ikinci eş (kuma)” anlamına gelir. Tüm Türk dili sahasında fakat özellikle bu iki ilde kadın adıdır. E: Ferik 234, Firik 5 K: Ferik 254, Ferike 18, Firik 3 2022: 844 (Nişanyan, 2024, s. 276)	Ağrı 30 Ardahan 21 Bursa 14 Erzurum 55 Hakkari 57 İzmir 19 Kars 90 Muş 84 Rize 25 Şırnak 19 (Sevan Nişanyan, t.y.)
florya	İspinozgillerden, tüyleri yeşilimsi, ağaçlık ve fundalıklarda yaşayan, güzel ötümlü bir kuş, yelve (Karaağaç, 2021, s. 306-307)	Florya	Kadın adı < Tr “bir kuş, İstanbul’da bir semt” E: Florya 1 K: Filorya 8, Florya 6, Filuriye 5, Floriye 3, Filorye 2, Floriya 2, Fulorya 1 2022: 126 (Nişanyan, 2024, s. 287)	Ardahan 3 Hatay 3 (Sevan Nişanyan, t.y.)
karakuş (I)	Kartal türünden kara kuşlara verilen ad (Karaağaç, 2021, s. 446)	Karakuş	Kadın ve erkek adı < Tr “kartal” E: Karakuş 3 K: Karakuş 3, karkuş 2 2022: 18 (Nişanyan, 2024, s. 434)	Ağrı 4 (Sevan Nişanyan, t.y.)

kartal	Kartalgillerden, genel olarak kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri bir yırtıcı kuş (Karaağaç, 2021, s. 453) krş. tal 2	Kartal	Yeni Türk erkek adı: En çok İstanbul, İzmir < Tr E: Kartal 982 K: Kartal 2 2022: 6.068 (Nişanyan, 2024, s. 436)	Adana 206 Ankara 223 Balıkesir 202 Bursa 172 Giresun 161 İstanbul 763 İzmir 267 Ordu 163 Samsun 170 Sivas 221 (Sevan Nişanyan, t.y.)
keklik	1. Sülüngillerden, güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 478) krş. kök, kögül, gövel vb.	Keklik	Yerel kadın adı: Çorum, Yozgat, Ankara, Iğdır < Tr “bir kuş” E: Keklik 1 K: Keklik 1.015, Geklik 2 2022: 1.402 (Nişanyan, 2024, s. 441)	Ağrı 40 Ankara 144 Çorum 277 Iğdır 87 Kars 126 Kırıkkale 85 Sivas 98 Tokat 54 Van 43 Yozgat 97 (Sevan Nişanyan, t.y.)
kotan (II)	Pelikan, gagasının altında bir kese olan kuş (Karaağaç, 2021, s. 527)	Kotan	Yerel erkek adı: Kelkit, İspir E: Kotan 56, Kutan 38 K: Kutan 4, Kotan 1 2022: 198 (Nişanyan, 2024, s. 455)	Bayburt 6 Erzincan 7 Erzurum 25 Gümüşhane 70 İstanbul 5 Muş 5 (Sevan Nişanyan, t.y.)
kumru	Güvercinler takımından, güverciniden küçük, boz, gri renkli bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 544-545)	Kumru	Kadın adı < Ar qumrî قمرى “bir kuş” E: Kumru 11, Kumruşah 3, Kumruhan 1 K: Kumru 3.078, Kumruye 11, Kumruya 9, Kumruşan 7, Kumruay 4, Kumrugül 4, Kumruhan 3, Kumruşah 2, Kumrut 2, Kumrunur 1 2022: 6.296 (Nişanyan, 2024, s. 458)	Adana 175 Balıkesir 377 Çorum 197 Elazığ 332 İstanbul 196 Kayseri 330 Sivas 223 Şırnak 440 Tunceli 413 Van 333 (Sevan Nişanyan, t.y.)
laçın	Bir tür şahin, doğan (Karaağaç, 2021, s. 564)	Laçın	Erkek ve kadın adı: En çok Posof, Çıldır, Tuzluca, Iğdır ve Türkiye cumhuriyetler < Tr laçın/laçın “yırtıcı bir kuş”	Ankara 21 Antalya 20 Ardahan 152 Artvin 15 Balıkesir 16 Bursa 78 Erzurum 62

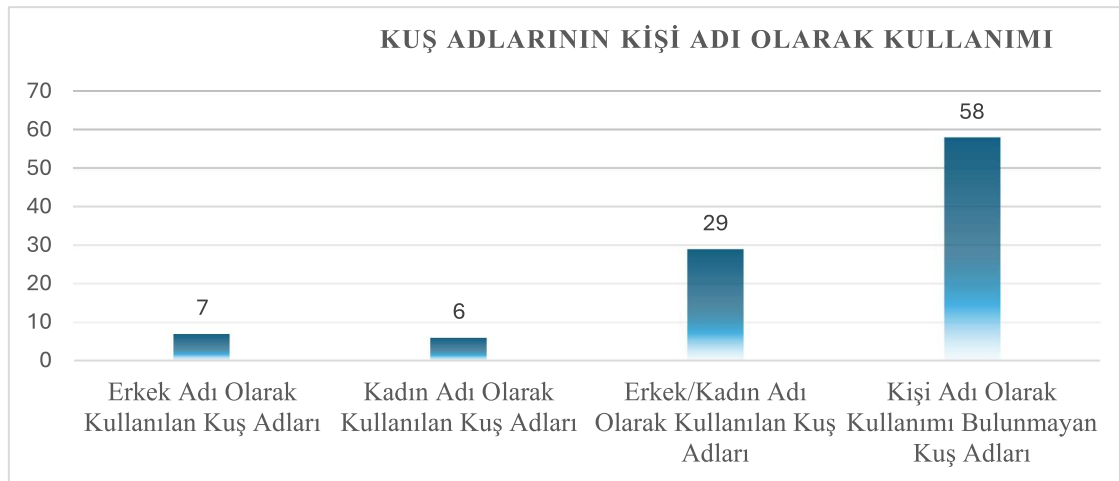
			E: Laçın 233, Laçın 9, Lacin 3, Lacin 1, Laşın 1, Leçin 1 K: Laçın 157, Laçın 82, Lacin 1, Lacin 1, Laşın 1 2022: 958 (Nişanyan, 2024, s. 465)	İstanbul 30 Kars 56 Sivas 36 (Sevan Nişanyan, t.y.)
martı	Martigillerden, çoğu beyaz renkte, eti yenmez, yüzücü, perde ayaklı deniz kuşlarının ortak adı (Karaağaç, 2021, s. 587)	Martı	Kadın adı < Tr “bir deniz kuşu” E: Martı 3 K: Martı 39 2022: 67 (Nişanyan, 2024, s. 491)	Adıyaman 3 Ankara 4 Hatay 3 İstanbul 5 İzmir 4 Malatya 4 Mersin 4 (Sevan Nişanyan, t.y.)
palaz	Kaz, ördek, güvercin gibi bazı kuş yavrularının civcivlikten sonraki durumu (Karaağaç, 2021, s. 670-671) krş. bala, yaş, beşe, beçe, piliç vb.	Palaz	Kadın ve erkek adı < Tr “kuş yavrusu” E: Palaz 2 K: Palaz 10, Palaze 2 2022: 14 (Nişanyan, 2024, s. 633)	Balıkesir 3 Isparta 7 Uşak 3 (Sevan Nişanyan, t.y.)
perende	1. Havada çark gibi dönerek atılan takla. 2. Uçucu, uçan. 3. Av kuşu (Karaağaç, 2021, s. 686-687)	Perende	< Fa perrende “uçan” E: Perende 1 K: Perende 1 2022: 3 (Nişanyan, 2024, s. 639)	...
sungur	Doğana benzeyen, yırtıcı, avcı kuş (Karaağaç, 2021, s. 772)	Sungur	Erkek adı: Türk dili alanı < Tr sungur “bir yırtıcı kuş, bir tür doğan” Falco rusticolus, İç Asya ve Sibirya’da yaşayan değerli bir av kuşudur. Oğuzlarda kayı boyunun ongunudur. E: Sungur 311, Songur 13, Sunguralp 12, Sunğur 4, Sungurhan 3, Sungurcan 2, Sunkur 2 K: Sungur 12, Songur 7 2022: 1.296 (Nişanyan, 2024, s. 745)	Adana 37 Bursa 35 Çorum 41 Erzurum 74 İstanbul 71 Kahramanmaraş 42 Kayseri 40 Konya 37 Mersin 41 Sivas 53 (Sevan Nişanyan, t.y.)
şahan	1. Şahin (Karaağaç, 2021, s. 781) bk. şahin; krş. çakan vb.	Şahan	Erkek ve kadın adı: Türk dili alanı < Fa şâhân “krallar (kralı), 2. yırtıcı kuş, şahin” E: Şahan 1.219, Sahan 3 K: Şahan 177, Şahangül 4, Şahaniye 4, Şahani 3, Sahan 1 2022: 4.246 (Nişanyan, 2024, s. 757)	Adana 109 Diyarbakır 139 Gaziantep 234 Hakkari 104 Hatay 111 İstanbul 188 Kars 99 Samsun 109 Sivas 89 Van 375

				(Sevan Nişanyan, t.y.)
şahin	Kartalgillerden, 50-55 cm uzunluğunda, Avrupa ve Asya'nın ormanlık ve çalılık yerlerinde yaşayan yırtıcı bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 781) krş. çakan, şahin vb.	Şahin	Erkek adı, nadiren kadın adı: Ulusal < Fa şâhîn شاهین “krala ait, bir yırtıcı kuş” E: Şahin 63. 949, Şahiner 36, Şahincan 24, Şayin 17, Şahinbey 12, Şain 12, M.Şahin 9, Şahin 9, Sahin 6, Şahinhan 4, Şahinalp 3, Şehin 3, Şahinler 1 K: Şahin 465, Şahiner 52, Şehin 8, Şahinler 5, Şayin 2, Şahincan 1 2022: 109.009 (Nişanyan, 2024, s. 759)	Adana 2.842 Diyarbakır 4.414 Erzurum 3.094 Gaziantep 3.903 Konya 3.108 Malatya 2.767 Mardin 2.975 Sivas 2.812 Şanlıurfa 5.081 Van 3.232 (Sevan Nişanyan, t.y.)
tavus	Sülüngillerden, erkeğinin tüyleri uzun, kuyruğu parlak, güzel renkli, acı ve tiz sesli, süs hayvanı olarak beslenen bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 823)	Tavus	Kadın adı: Ardahan, Ağrı, Van < Ar tâwûs طاووس Azeri, Karapapak ve Kürt kökenlilerde kullanılan bir addır. Tavuz biçimi Ardahan'da Ahıska Türklerinde yaygındır. E: Tavus 3, Taus 1, Tavuz 1 K: Tavus 244, Tavuz 213, Davus 2, Taus 2 2022: 702 (Nişanyan, 2024, s. 797)	Ağrı 33 Ardahan 28 Bitlis 13 Çorum 10 Hakkari 40 İğdır 43 İstanbul 8 Kars 27 Muş 6 Van 193 (Sevan Nişanyan, t.y.)
tuğrul	Çakırdoğan (Karaağaç, 2021, s. 860)	Tuğrul	Erkek adı: Türk dili alanı < Tr toğrul “doğana benzer yırtıcı kuş, şahbaz, toygun/Taygun” E: Tuğrul 9.643, Tuğrulhan 143, Turul 87, Tugrul 76, Tuğrulcan 17, Toğrul 10, Tuğrulsan 9, Turil 5, Turğul 4, Doğrul 3, Torul 3, Toral 2, Tuğrel 2, Tuğrulşan 2, Tugrulhan 1, Tuğrulalp 1, Tuğrulbey 1, Turgul 1, Turğal 1 K: Tuğrul 3, Tuğrulhan 1 2022: 21.559 (Nişanyan, 2024, s. 815)	Adana 590 Ankara 595 Erzurum 685 İstanbul 1.120 Kahramanmaraş 599 Konya 819 Ordu 638 Samsun 715 Sivas 730 Trabzon 573 (Sevan Nişanyan, t.y.)
turaç	Sülüngillerden, uzunluğu 34 cm olan, soyu azalmış bir kuş türü (Karaağaç, 2021, s. 862)	Turaç	Erkek ve kadın adı: En çok Maraş (Afşin, Elbistan), Mardin (Derik) [Şahname kaynaklı ad] < Fa turâc “sülüne benzer bir kuş” E: Turaç 124, Turac 1 K: Turaç 35, Turac 3 2022: 580 (Nişanyan, 2024, s. 818)	Ankara 25 Diyarbakır 14 Erzurum 16 Gaziantep 22 Kahramanmaraş 105 Kars 18 Malatya 19 Mardin 24

				Mersin 13 Samsun 13 (Sevan Nişanyan, t.y.)
turgay	Serçegillerden genellikle tarla ve çalılıklarda yaşayan, ötücü bir kuş; toygar, tarla kuşu (Karaağaç, 2021, s. 863)	Turgay	Yeni Türk erkek adı: En çok İstanbul, İzmir < ETr turgay/toygar? “bir kuş” Timurlenk’in babasının adıdır. Çağatay Türkçesinde asli anlamı ‘turmak’ (“durmak”) fiilinin gelecek zamanı veya dilek kipi (“duracak, dura”) olduğu halde, tüm kaynaklarda bir kuş adı olan toygar’ın varyantı olarak yorumlanır. Galatasaray’ın efsanevi kalecisi Turgay Şeren (1932-2016) adın yaygınlık kazanmasında pay sahibidir. E: Turgay 34.368, Turğay 552, Türgay 12, Durkay 9, Durgay 8, Targay 6, Torgay 6, Tuğgay 6, Turgaycan 3, M.Turgay 2, Turgayhan 2, Turgayı 2, Turugay 2, Türgay 2, K: Turgay 18, Türgay 1 2022: 44. 826 (Nişanyan, 2024, s. 819)	Adana 1.274 Ankara 1.143 Bursa 1.109 Giresun 1.049 İstanbul 2.638 İzmir 1.650 Kars 1.096 Ordu 1.705 Samsun 1.794 Trabzon 1.471 (Sevan Nişanyan, t.y.)

Tablo 4.

Kuş Adlarının Kişi Adı Olarak Kullanımı

Tablo 5.*Kişi Adı Olarak Kullanımı Bulunmayan Kuş Adları*

Kuş Adı	Anlam/Açıklama
aklay	Çamurcu, küçük yaban ördeği (Karaağaç, 2021, s. 17).
angut	1. Ördekgillerden, tüyleri kiremit renginde, evcilleştirilebilen bir yaban kuşu (Karaağaç, 2021, s. 33).
anka kuşu	Masallarda adı geçen ve gerçekte var olmayan büyük bir kuş, Zümrüdüanka (Karaağaç, 2021, s. 33).
avlık	Yaban ördeği (Karaağaç, 2021, s. 53).
bağrı kara	İskete kuşunun bir türü (Karaağaç, 2021, s. 67).
baykuş	Başında, kulak yerinde iki sorgucu bulunan, yırtıcı gece kuşlarının genel adı (Karaağaç, 2021, s. 92).
boz turgay	Çalı kuşu (Karaağaç, 2021, s. 130).
bürküt	Kartal (Karaağaç, 2021, s. 145).
civciv	Kümes hayvanlarının yumurtadan yeni çıkmış yavrusu (Karaağaç, 2021, s. 160).
cücük	1. Filiz, tomurcuk. 2. Kümes hayvanlarının yavrusu, civciv. 3. Kuş yavrusu (Karaağaç, 2021, s. 161-162). <i>krş. civciv</i>
çahrık	Ördek; yağmurcun (Karaağaç, 2021, s. 164-165).
çarlak	Martı (Karaağaç, 2021, s. 179). <i>krş. çarla-, çar, çarçı, çerçi vb.</i>
çekük	Tarla kuşu (Karaağaç, 2021, s. 187).
çumçuk	Serçe (Karaağaç, 2021, s. 216).
demir dırnak	Baykuşgillerden balık tutarak beslenen kanatlı ve kuyruklu, ak kursaklı bir tür kuş (Karaağaç, 2021, s. 235).
devekuşu	Afrika ve Arabistan bozkırlarında yaşayan, kısa kanatları uçmaya elverişli olmayan fakat uzun bacaklarıyla çok hızlı koşabilen, tehlikeyi sezdiği an kafasını kuma sokarak saklandığını ve gerçeklerden uzak olduğunu sanan iri bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 241).
eliye	Şahin; çaylak; akbaba (Karaağaç, 2021, s. 279).
gövel	Yeşilbaş, yeşil başlı ördek (Karaağaç, 2021, s. 329). <i>krş. gök, göğer- vb.</i>
guguk	1. Gugukgillerden, genellikle Avrupa'da yaşayan, dişileri başka kuşların yuvasına yumurtlayarak yavrularının bakım işini onlara gördüren, sırtı gri, karnı kahverengi beyaz çizgili, 35 cm boyunda, böcekçil bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 330).
güvercin	Güvercingillerden, hızlı ve uzun zaman uçabilen, kısa vücutlu, sık tüylü, birçok evcilleşmiş türü bulunan, yemle beslenen kuş (Karaağaç, 2021, s. 336). <i>krş. gök, kök, göver- vb.</i>
horoz	1. Tavukgillerden, tavuğun erkeği olan kümes hayvanı (Karaağaç, 2021, s. 373).
hüma kuşu	1. Devlet kuşu (Karaağaç, 2021, s. 377).
ishakkuşu	Baykuş (Karaağaç, 2021, s. 397).
itelgü	Şahin, boz doğan (Karaağaç, 2021, s. 403).
kadinkuşu	Saka kuşu (Karaağaç, 2021, s. 413).

karabatak	1. Karabatakgillerden, balıkla beslenen, gagası uzun ve sivri, kara tüylü bir deniz kuşu (Karaağaç, 2021, s. 442,443).
karatavuk	Karatavukgillerden, tüyleri kara, meyve ve böceklerle beslenen ötücü kuş (Karaağaç, 2021, s. 448).
karçıgay	Aladoğan (Karaağaç, 2021, s. 448-449). <i>krş.</i> kırguy
karga	Kargagillerden, kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 449).
kaz	1. Perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş (Karaağaç, 2021, s. 471).
kazalak	Beyaz ve sarı tüylü, gagası sarı ve siyah renkli bir cins yaban ördeği; tarla kuşu (Karaağaç, 2021, s. 472).
kerkes	Akbaba kuşu (Karaağaç, 2021, s. 486).
kılkuyruk	1. Ördekgillerden, uzunluğu 55-65 cm, kuyruğu sivri, tüyleri ak yeşil karışık, gagası, ayakları mavi bir kuş türü (Karaağaç, 2021, s. 496).
kırguy	Bozdoğan, aladoğan (Karaağaç, 2021, s. 499). <i>krş.</i> karçıgay
kırkavul	Sülün (Karaağaç, 2021, s. 500).
kırlangıç	1. Kırlangıçgillerden, geniş gagalı, çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı, küçük göçebe kuş (Karaağaç, 2021, s. 501).
kocabaş	1. İspinozgillerden, 18 cm uzunluğunda, sırtı kahverengi, karnı pembe bir kuş türü, flurcun (Karaağaç, 2021, s. 514).
kuluçka	Civciv çıkarmış, yumurtaya yatmış veya yatmak üzere kızmış durumda olan dişi kuş veya dişi kümes hayvanı, gürk (Karaağaç, 2021, s. 542).
leylek	Leyleksilerden, kışın tropikal Afrika'da yaşayan, siyah telekli, uzun gagalı, uzun bacaklı, büyük, beyaz göçmen kuşu (Karaağaç, 2021, s. 571).
mezgeldek	1. Yaban ördeği (Karaağaç, 2021, s. 607).
moymul	Atmaca ve doğana benzeyen bir tür yırtıcı kuş (Karaağaç, 2021, s. 614).
musikar	1. Gagasındaki deliklerden rüzgâr estikçe türlü sesler çıktığına inanılan bir masal kuşu (Karaağaç, 2021, s. 620).
papağan	1. Papağangillerden olan kuşlara verilen ad (Karaağaç, 2021, s. 673).
piliç	1. Tavuğun küçüğü; erginleşmemiş tavuk veya horoz (Karaağaç, 2021, s. 692). <i>krş.</i> bala, yaş, beşe, beçe, palaz vb.
puhu	Baykuşgillerden, orman, dağ ve kayalıklarda yaşayan, uzunluğu 65 cm, sırtı koyu kahverengi bir kuş türü (Karaağaç, 2021, s. 698). <i>krş.</i> bugu, baykuş, ügü, ugu vb.
saksağan	Kargagillerden, karnı beyaz, kanatları ve kuyruğu kül rengi diğer yerleri parlak, kara, uzun kuyruklu kuş (Karaağaç, 2021, s. 720).
saruça, saruçuk	Yırtıcı bir kuş cinsi, çaylak (Karaağaç, 2021, s. 733-734).

sığircık	Serçegillerden, siyah renkli, uzun gagalı, serçeden iri, ötücü bir kuş, çoğurcuk, çekirge kuşu (Karaağaç, 2021, s. 751).
soksür	Rengi boz, küçük bir ördek cinsi (Karaağaç, 2021, s. 765). <i>krş. suna</i>
tarbaci	Atmaca, serçe şahini; esmer kartal, karakuş (Karaağaç, 2021, s. 815).
tavuk	Sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı (Karaağaç, 2021, s. 823).
togdak	Toy kuşu (Karaağaç, 2021, s. 848). <i>krş. toy, tuğ, duvak, tepelik vb.</i>
toy (II)	Toygillerden, böcek ve tane ile beslenen, eti için avlanan, kızıl tüylü bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 856-857). <i>krş. toğdak, toy 1</i>
turna	Turnagillerden, Avrupa ve Kuzey Afrika’da toplu olarak yaşayan, göçebe, iri bir kuş (Karaağaç, 2021, s. 863).
ukar	Balıkçıl kuş, leylek (Karaağaç, 2021, s. 873).
uklay	Yaban ördeği (BTH). (Karaağaç, 2021, s. 873). <i>bk. aklay</i>
yapalak	Bir tür baykuş (Karaağaç, 2021, s. 905).
yelkovan	1. Saatin, dakikaları gösteren ve akrepten daha uzun olan ibresi. 2. Yelin yönünü göstermek için dik bir eksene geçirilen türlü biçimlerde, hafif levha. 3. Yelkovangillerden, kanatları sivri, siyahımsı veya kül rengi gövdeli bir deniz kuşu (Karaağaç, 2021, s. 921-922).

Sonuç

Sözlü ve yazılı edebiyatımızın ilk dönemlerinden itibaren Türklerin ad verme ile ilgili gelenekleri göze çarpmaktadır. Bu gelenekler arasında özellikle hayvanların kutsal kabul edilmeleri ve totemik anlamlar taşımaları nedeniyle boy ve kabilelerin sembolleri olarak kullanıldıkları dikkat çekmektedir. Örneğin, *kuğu*, *kaz*, *karga* gibi kuşlar Yakutlar’da kutsal sayılmıştır ve kabilelerin bu hayvanlardan türediklerine inanılmıştır (Ögel, 2020, s. 36). Kişi adı olarak kullanımı bulunan *kuğu* adının eskilerden günümüze kadar ulaşmasında bu kutsal görüşün etkisinden ziyade zaman içerisinde insanlar tarafından daha naif, güzelliği ön planda görülen bir kuş olarak anlamlandırılmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Kuş adlarının kişi adı olarak kullanımı, yalnızca dilsel bir olgu değil, aynı zamanda kültürel mirasın, toplumsal değerlerin ve sembolik düşüncenin birer yansımasıdır. Bu isimler geçmişin izlerini günümüze taşıırken bireylere kimlik kazandırır. Bu çalışma, Türkçe’nin anlam zenginliğini ve kültürel simgelerin dildeki yansımalarını anlamak için önemli bir adım teşkil eden kuş adlarının kişi adı olarak kullanımını incelemiştir.

Yapılan taramalar sonucunda, toplam 100 adet kuş adından 42’sinin kişi adı olarak aktif bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu adların dağılımı incelendiğinde 7’sinin erkek, 6’sının kadın ve 29’unun erkek/kadın adı olarak tercih edildiği belirlenmiştir. Çalışmaya ait sayısal veriler grafik halinde de verilmiştir. Bu bulgular, kuş isimlerinin bireylerin cinsiyet kimlikleriyle ilişkilendirilmesinde belirgin bir örüntü olduğunu ve kültürel kodların dilbilimsel düzeyde nasıl işlediğini ortaya koymaktadır. Kişi adlarının açıklama kısmında sadece erkek veya sadece kadın adı olarak bilgisi verilen ancak erkek/kadın adı olarak örnekleri bulunan adlara “*Kadın ve Erkek Adı Olarak Kullanılan Kuş Adları*” başlığı altında yer verilmiştir. Bu başlık altında sunulan veriler, cinsiyetçi atıfların sembolik boyutlarını incelemeye değer kılmaktadır.

Türkiye Kişi Adları Sözlüğünde yer alan kişi adlarının açıklamalarında bulunan etimolojik kökenlerinin belirtilmesinde (<Ar/, <Fa) gibi kullanılan veriler, çalışmanın etimolojik bir inceleme olmaması sebebiyle irdelenmemiştir. Ercilasun’un (2008, s. 148) da belirttiği gibi, TVS yalnızca Türkçe kökenli kelimeleri içermez; yabancı kökenli fakat Türkçe vasıtasıyla yaygınlaşmış kelimeleri de içerir. Bu nedenle, kişi adlarında görülen (<Ar/, <Fa/, <Zaz) gibi farklı kökenlerin varlığı, çalışmanın amacı doğrultusunda doğal karşılanabilir. Etimolojik bir inceleme gerektirmeyen bu çalışma kapsamında, kişi adlarının kökenleriyle ilgili ayrıntılı bir tartışma, ayrı bir araştırmanın konusu olarak ele alınabilir.

Kuş adlarının cinsiyetle ilişkisi sosyodilbilimsel açıdan da önemlidir. Kimi kuş adları belirli bir cinsiyetle daha fazla ilişkilendirilirken (örneğin, “*atmaca*” ismi erkek ismi olarak algılanır) bazıları da hem kadın hem erkek adı olarak verilebilir (örneğin, “*çakır*”, “*bülbül*”). İsimler, bireyi tanımlamanın yanı sıra taşıdıkları anlamlar, çağrışımlar ile kişinin kimliğini şekillendirmektedir. Bu nedenle cesaret, güç, yırtıcılık gibi anlamları çağrıştıran kuş adlarının toplumda öncü ve lider gibi roller üstlenen erkeklere verilmiş olması doğaldır. Özellikle bazı kuş adlarının (akbaba, ak sungur, atmaca, kuzgun) erkeklere, narin ve daha nazik görülen kuş adlarının (bıldırcın, kuğu, kanarya) ise kadınlara verilmesi genel bir tercih eğilimi olarak dikkat çekmektedir. Mesela *doğan* adı erkek adı olarak yaygındır ve anlamının kişinin karakterine etki etmesi düşüncesiyle verildiği düşünülebilir. Ayrıca *doğan* Türklerde sembol olarak da kullanılmıştır. Türk soyundan gelen Bulgar hanları, sembol olarak, *ellerinde birer doğan* tutuyorlardı (Ögel, 2020, s. 156). Kadın adı olarak ise nazik, narin, estetik veya zarif anlamlar taşıyan kuş adları tercih edilmiştir. Bu seçimler, kültürel olarak kadına atfedilen değerlerin yansımasıdır. Buradan toplumsal cinsiyet normlarının ve beklentilerinin ad seçimine nasıl yansıdığı görülebilmektedir.

Kişilere ad verilirken popülerliğin de etkisi elbette olmaktadır. Örneğin, “*kartal*” ismi oyuncu ve yönetmen olan “*Kartal Tibet*” ile popülerlik kazanmış ve kullanım sıklığına etkisi olmuştur.

Kuş adlarının kişi adı olarak tercih edilmesi, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda kültürel kimliğin ve toplumsal cinsiyet rollerinin bir aynası olduğunu açıkça göstermektedir. Bu adlandırma pratikleri, toplumun değerlerini, inançlarını ve dünya görüşlerini yansıtan sosyodilbilimsel bağlara sahiptir. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de kişi adı olarak kullanımı bulunan kuş adları analiz edilmiş ve bu durumun geçmişten gelen kutsal görüşün günümüzde de varlığını sürdürdüğünün göstergesi olduğu anlaşılmıştır.

Kısaltmalar

Ar:	Arapça
E:	Erkek
ETr:	Eski Türkçe
Fa:	Farsça
K:	Kadın
Kr:	Kürtçe
krş.:	Karşılaştırınız
Lat.:	Latince
Tr:	Türkçe
TVS:	Türkçe Verintiler Sözlüğü
vb.:	Ve benzeri
vd.:	Ve diğerleri
vs.:	Vesaire
Zaz:	Zazaca

Kaynaklar

- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arslan, D. A. (Ed.). (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Paradigma akademi.
- Ercilasun, A. B. (2008). Günay KARAAĞAÇ Türkçe Verintiler Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2008, LXXIII+ 957 s., ISBN: 978-975-16-2021-7. *Dil Araştırmaları*, 3(3), 147-149. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/54663>
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, G. (2021). *Türkçe verintiler sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mor, G. (2016). Divanü Lûgati’t Türk’te kuş adları üzerine bir inceleme. *Researcher: Social Science Studies*, 4(7), 74-95. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2151324>

- Mutlu, E. (2013). *Derleme Sözlüğü'nde kuş adları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bozok Üniversitesi.
- Nişanyan, S. (2024). *Türkiye kişi adları sözlüğü*. Liberus.
- Nişanyan, S. (t.y.). Akbaba. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Akkuş. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Atmaca. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Badi. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Beşe. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Bozdoğan. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Burçin. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Bülbül. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Çağrı. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Çakır. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Doğan. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Dudu. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Ebabel. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Ferik. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Florya. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Kanarya. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Karakuş. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Kartal. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Keklik. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Kotan. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Kuğu. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Kumru. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Kuzgun. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Lâçin. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.

- Nişanyan, S. (t.y.). Martı. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Ördek. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Palaz. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Serçe. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Sungur. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Şahan. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü* 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Şahin. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü* 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Tavus. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Torumtay. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Tuğrul. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Turaç. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan, S. (t.y.). Turgay. İçinde *Nişanyan adlar- Türkiye kişi adları sözlüğü*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.nisanyanadlar.com> adresinden edinilmiştir.
- Ögel, B. (2020). *Türk mitolojisi kaynakları ve açıklamaları ile destanlar I/II Cilt*. Altınordu Yayınları.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1456954>
- Sakaoğlu, S. (2001). *Türk Ad Bilimi-I- Giriş*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şahin, İ. (2016). *Adbilim*. Pegem Akademi Yayınları.
- Şenel, M. (2021). *Adbilim açısından yanlış yazılan kişi adları -Kars ili örneği-*. Hiperyayın.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.